

Redactiunea

se află în

Strat'a lui Lenpoldu Nr. 44.
Scrisorile nefrancante nu se primesc
decătu numai de la corespondenții regu-
lari ai „Federatiunii.“ Scrisori
anonyme nu se publică. Articlii tra-
mici și nepublicați vor arde și nu
mai la cerere expresa se returnă.

FEDERATIUNEA

Diurnal politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Domnec'a.

B.-Pesta, 12/24. Decemb. 1875.

Convențiunea comercială inchia-
iată între Austro-Ungaria și România,
au fostu obiectul discuțiilor în
ședintele camerei deputaților Ungariei,
de la 4/16 Dec. și dîlilele urmatoare. — Prim'a dată acum s'au intem-
platu cumea unu tractat internațional
să fia luat la discussiune meritorie în
parlamentul Ungariei. Pana acum se
făceau numai correcturi stilistice în te-
stul unguresc, care în traducțiune
pote nu corespunde deplin cu testul
original francesu ori de alta limbă. A-
cesta impregiurare se explică din ma-
riile interese și viu'a miscrea economică
ce preocupa spiritele facia cu acestu
tractat și resultatele lui eventuale.

De altmintrea totă discussiunea au-
fotu mai multu din ostentatiune din
partea opoziției preaneinsemnate, în-
grigite precum dicea, pentru vătarea
intereselor Ungariei și mai alesu a
Transilvaniei, apoi din partea duoru
deputați judani (Chorin și Wahrmann)
membru ai partitei guvernamentale, cari,
— de să nu combatura tractatulu, ba d'in
contra dl. Wahrmann, intr'unu discu-
rungu, că omu de specialitate, cu elo-
cuitia plina de arguminte plausibile ar-
retă necessitatea și folosele resultatorie
d'in acestu actu internațional, — nu
se potura, conteni inse d'a nu se vaieră
amaru pentu restrictiunile rezervate în
tractatu Romaniei, facia cu Judanii și
d'a nu se plange în contra guvernului
austro-Ung. că n'au potutu storece de
la România recunoșcerea drepturilor
egale cu ale Creștinilor și pentru fiili
lui Jud'a, cari cu neastemperu accepta-
dui a in care se pota intră in cîrduri
de sute de mii in Canaanul romanescu
dupa ce estu unguresc au devenit
deja in possessiunea loru. dl. Wahrmanu
observă, că precandu omeni de alte
confesiuni, d. e. amicul său Zsedényi
luteranu :) se pota assiedia in România,
succurandu-se acolo de tote drepturile
nisi cetățianu, pre atunci dsa, ad.
Wahrmanu si confratii săi de legea lui
Ioise, sunt lipsiti acolo de tote aceste
unetati. — Elegiacele resunete alle
lui Wahrmann, inlocu d'a produce
enme de adanca compatimire intre de-
putatiung. produssera d'in contra ilia-
tate generale. Neci o voce nu se redică
în favorea Judanilor, se scola inse
fagellulu loru din camer'a Ungariei
d. dep. Istoczy, care, arretandu calami-
tute ce acestu soiu de omeni adussera
supr'a Romaniei nordice (Moldov'a) co-
desinduro că si locustele nesătiose, sbi-
culă de nou rapacitatea si immoral'a
atitudine destructiva a filor lui Jud'a.

La asprele filippice alle dlui Istoczy,
replică dl. Cernatoni, precum insu-si
dsse, numai pentru că să nu para, că in
parlamentul Ungariei, manifestandu-se
dintr'o parte ore care va urra confes-
ionale, aceea ar fi remasă ne apostro-
ta, declarandu de altmintrea, că neci

dsa nu e amicu Judanilor. Istoczy re-
spins invinuirea si respectivu alterarea
intellessului cuvintelor sale, care nu
combate pre Judan, că pre confessiune,
ci că pre cast'a cea mai pericolosa d'in
lume. — In nr. v. vomu imparatesi unele
mominte mai de interesu d'in desbaterile
asupr'a convențiunei cu România. Asta-
data constatămu cu viua placere, că re-
spunsul ce dl. ministru presedinte Col-
omanu Tis'a, dede atât la întrebările
cam irritate alle lui Chorin, cătu si la
observațiunile mai modeste alle lui
Wahrmann, au fostu, conformu usului
diplomaticu, precătu numai se pote de
correctu si cu totu respectulu amicabile
către România si guvernulu ei.

De vomu consideră nenumeratele
vexatiunui (sicane) la cari au fostu espusu
mai nainte comerciul între Austro-Ungaria
și România — tacandu de tim-
purile mai vechie, precandu Austria
pusesse inchisore ermetica intre tierrelle
salle de către România — si cumca in
butulu acestoru vexatiuni si restrictioni
de totu felulu s'au desvoltat totu si
prin forța impregiurarilor si a situa-
țiunei geografice, unu comerț destul
de considerabilă intre România si An-
stro-Ungaria, — de vomu consideră
mai de parte necesitatea de relațiuni
amicabile intre aceste doue ștături, tre-
buie că să salutămu cu viua multiu-nire
inchiajarea acestui tractat interna-
țional. — Comunicatiunile inlesnite si
strinsele relațiuni comerciale aducu po-
porele la convictiune, că nu d'in nein-
tellegeri si urra imprumutata, ci d'in
sinceru respectu si incredere reciproca
se nasce si infloresce solidaritatea inter-
resselor si prosperarea nationilor. In-
tre România si Ungaria există inse
atât relațiuni si d'in acestea resultă
atât interes comune cătu n'avemu
trebuinta a le illustră mai de aproape,
de ora ce numai urr'a său orbi'a le pote
ignora. — Fia, că acestu tratat interna-
țională se devine apuntea de apropiare
si infratre Români si Ungari, destinati
a se sprinji unii pre altii, era nu a se
urru că in trecutu si a lueră că orbii
spre cutropirea propria in folosulu alt-
toru-a, cari se ridia de prosti'a nostra.

De la Constantinopole, se anuncias-
se inca la 14. Dec, a. c. că Firmanul
imperial, care conține reformele judi-
ciare si administrative, s'a promulgatu.
Elli promite alegerea membrilor tri-
bunalelor si ai consiliilor administrative
provinciale de către poporatiuni;
refere procesele dintre Turci si Crestini
tribunalelor civile; despune că nimeni
nu va mai fi detinutu fără judecata, si
reguleza: o justa repartițione a im-
pozitelor, unificarea loru si alegerea per-
ceptorilor chiaru de către poporatiuni;
reformea proprietatea mobiliara; asse-
cure dreptulu de proprietatea toturoror su-
pusilor; desfințarea corporațiunile; re-
formea prestațiunile pentru lucrările pu-
blice; intaresce poterile patriarhilor si
alle altor ucapă spirituali; dă dreptulu su-
pusilor nemusulmani d'a fi primiti in

tote funcțiunile; reduce imposibile pen-
tru essonarea servitului militaru
Creștinilor ca si Musulmanilor; asse-
cure toturoror supusilor nemusulmani
dreptulu de a deveni proprietari, precum
si dreptulu d'a prezintă Portei, fără nici
o inpedicare, dorintele si plangerile
loru legitimu stabilitate. — De aceste fa-
voritoru profită numai supusii credin-
dindosi, era cei-a-lalti voru fi lipsiti de
elle — Se crede ca una comisiiune spe-
cială va priveli esecarea firmanului.

Discursul

Deputatului Parteniu Cosma tenu-
to în ședintă de săra a Camerei Deputa-
toror de la 3 Dec. 1875. cu occasiunea per-
tradarei bugetului ministerului de culte si
instructiune publică.

De mai nainte vi dechiaru: că eu nu
numi votezu sum'a preliminata sub acestu
titlu, prima si de comisiiunea financiară,
ci inca voiesc a mai adauge la ea.

Prevedeu, că me espunu la obiectiuni,
candu chiaru acum in er'a parsimonielor
eu ori-ce pretiu sum silitu a propune urca-
rea eroțiunilor: dar e de sciutu: că po-
ziunea, — ce voiu se o propunu spre pri-
mire, nici e de acea natura, că din respecto
de parsimonia se pota fi eschisa de scoli;
din contra: aceea e o poziune, carea si
nostru, carea e o esigintă a culturii pu-
blice, dar carea a fostu substrassa de la
ordinea dillei din motive, ce de felu nu apar-
tiene la causă investimentului.

De candu se restitu constituția na-
țională, intre scoolele secundare, care
erau de a se subveniună din partea stat-
ului, a figuratu totu-dean'a si gimnasiul
român din Brăsău că o poziune stabila,
carea regimulu constituiunal o primise de
la regimile de mai nainte intr'un'a cu cel-
alte multe poziuni, cari si acum le affa-
mu in bugetu.

Pre cătu tempu a fostu ministrul de
culte repausatul baronu Iosifu Eötvös, ca-
rele pentru prima data a luat in bugetu
acăta poziune, nimenui nu i-a plesnitu
prin minte a o scarmenă, ci ea se votă in-
tre celea ordinare; din anu in anu fără
vre-o condiție; ince la an. 1871 diet'a, la
propunerea comisiiunei sale financiarie, o
legă de o condiție, carea, dupa modest'a
mea parere, nu o pote primi nici o confes-
iune, carea, si stimă propria sa auto-
nomia.

S'a luat adeca aci-a conclusu: că
subveniția acesta să se pota realiza numai
sub condiție: deca regimulu va participa
la denumirea profesorilor in proporție cu
subveniția accordata aceloru-a.

La vedere s'aru paré justa acesta con-
ditione: ea inse in realitate este de
acea natura, carea taia in drepturile auto-
nomiei, si carea dupa parerea mea o biseri-
ca autonomă nu o pote implini. Au fostu
tempuri, candu biserica protestanta n'a
vrută să primeasca alte cu multu mai nota-
ble beneficii, daca era de a-si trăda auto-
nomia, si prin aceea si-a castigatu onore
inaintea lumii.

E de prisosu a spune: că gimnasiul
din Brăsău este confessionalu. Acelu-a fù
ridicatu in anii de pre la 50 prin comun'a
bisericesca greco-orientala de acolo, cu
concurșu negotiatorilor gremiali; aceea-si
comuna lu sustine si pana in diu'a de
asta-di, pre cătu se poate implini de la ea;
era inspectiunea statului garantata prin
lege, cade in competenția consistoriului ar-
chiepiscopal greco-oriental romanu din

Sabiu; asiă dara instituții insu-si de
pusu in mani solide si ste su, inspectiunea
unei corporațiuni moral, contra carei-a nici
candu si din nici o privinția nu s'a ridicat
vre-o banuie.

Beserică autonoma nei că a potutu
privi altcum conclusulu onoratei camere,
decătu cum avea să-lu priesa facia de le-
gile sale cardinali, adeca să o refusare a
subvenițiu; si decătu ei să lasse a se
sdruncinu drepturile ei de autonomia, a pre-
ferit a nu primi bani, ari de la 1871
pana si si acum stau acol in cass'a statu-
lui spre fructificare. La 1872 de non
ocorre acesta subveniție in bugetu, a fo-
stu votata si atunci condjunată, dara nici
atunci nu s'a primitu; er de atunci a di-
sparut si de acolo.

Mi facu darorint'a facia cu adeverulu
candu dechiaru: că dl. ministrul de culte
si instructiune publică, care in poterea po-
stului seu e celu mai competitiv in trebi
de acestea, si care totu in legatură postului
seu mai bine cunosc drepturile bisericelor
loru autonome, nici candu nu a venit să propuna
aceea condiție restrangatoră. Această a fostu
o inventiune a comisiiunei financiarie omnipo-
tente de atunci, purcesa din motive, precum
credu, nu didactice, ci mai multu politice
cari inse, dupa parerea mea, au fostu mo-
tive politice sau cuprinse; era camera nea-
vându informații exacte despre starea lu-
crului, a primitu propunerea comisiiunei fi-

Cumca deosebită dietă nu a rost
informata despre starea lucrului atunci candu
a luat conclusu in acesta privinția, si
cumca de alta parte biserica autonoma nici
că poate face alta, decătu ce a facutu, —
voiu areta numai decătu cu legea in mana.
Ecca aici statutul organic alu bisericei
greco-orientali române sanctionat de Ma-
iestatea Sa sub 28. Maiu 1869. — Punctul I.
allu dispuseiunilor generali din acestu
statutu organic suna astfelui:

„Biserica greco-orientala româna din
Ungaria si Transilvania, că biserica auto-
nomă, dupa dreptul ei canonic garantat
si prim art. de lege IX. din 1868. pre langa
rezervarea dreptului de suprafa inspectiune
allu Mai. Salle inviolabilu, reguleza, admi-
nistreaza si conduce affacerile sale bisericesc,
scolari si fundationali in tote partile si fac-
torii ei constitutivi in modu independente
dupa forma representativa.“

Era punctul VIII cuprinde urma-
toarele:

„Susu atinsele parti organice alle me-
tropoli se vor ingriji de timpuriu de me-
dilecolele intellegenti si banali cari se re-
ceru spre ajungerea scopurilor bisericesc
scolari si fundationali, si in cătu nu li-aru
succede a poté intempi spesele recerute
nici in urmă collectelor facute in-si afara
de metropolia: intr-atât si-voru luă re-
fugiu la statu pentru ajutorare.“

Precum dar din acestea veti binevoi a
vede, biserica greco-orientala româna e in
dreptu de a primi spre scopuri de cultura
subveniție de la ori-cine in la-intru său
afara de metropolia, fara că prin acătă să
se violeze drepturile ei autonome. Dar de
alta parte statul insu-si e ingagiati a dă
subveniție in unele casuri, si deca asta, că
e de a se dă: aceea in sensulu legii san-
ctionate are se o des intre marginile auto-
nomisi, era nu să lege de ea că condiție:
renunțarea la dreptul de autonomie.

Se vede dar' apriatu că acelu conclusu,
prin care subveniția recunoscută de ne-
cessaria fù legată de autonomia, nu s'a po-
tutu luă, decătu numai cu ignorarea ace-
stor legi cardinali sanctionate de Mai. Sa
la propunerea regimulu constitutional: dar

Planul de Prenumerare:
Pre lună . . . . . 2 fl. v. a.
Pre șase lune . . . . . 4 " "
Pre anul întreg . . . . . 8 " "
Pre an. tregu 24 Fr. = 24 Lei n.
Pre 6 l. 12 " = 12 " "
Pre 3 l. 6 " = 6 " "
Pretr Insertant: 10 cr. de l. si 30 cr. taxă timbră
pentru fiecare publicație separata. In locul eschis 20 cr. de linia.
Unu esse lariu costa 10 cr.

dietă mai bine informata, dă parțea mea poate alteră acestu conclu și să trebui să-lu si altereză mai astăzi, cindu impregiurările s'au schirat și caușă a intrat într'un stadiu.

Este adeca, că atât, cindu beserisei autonome s'a refusat cesta subvențiune folosita mai multi anni data chiaru si de regimulu absolutistic — reprezentantă gimnasiului, că nu se pota sustine institutulu, pre basă estei legi a imploratu pre callea publicită ajutoriu de la ori si cine in-si afara metropolla; in a carei-a urmare regimul statului invecinat a venit intr ajutoriu besericei greco-orientali romane din pasivă, că patronul gimnasiului cu subvențiune annuala de 15,000 lei, și neaperat de lipsa la sustinerea acelui-a.

Acestă s'a intemplatu in publicitate, la vederea lumii, legimulu nostru nu numai a avut scir despre acesta subvențiune ei inca a fostu si intermediatorulu ei, pentru regimulu din România tramitea subvențiunea la destinație ei pre callea ministeriului nostru de externe. Asia a durat acăstă pana in anul curintă.

La desbaterile asupra bugetului pentru anul acestu-a regimulu României vrendu să assecureze institutului subvențiunea acăstă pentru totu-daua, au venit in camere din București cu unu proiectu de lege in meritu care apoi a intempiat opositiune mare, dar in fine tovăsi a intrunitu majoritatea voturilor si astă fă votat. Dar fiindua desbaterile se intemplă intr'unu tempu candu incurcaturele erau celle mai mari, diurnalistică năstra, carei-a nu-i era cunoscuta natură affaceri, să apăre a o denunță, că e subvențiune nouă si contraria statului, si provocă pre regimul să o impedece.

Ei nu astă s'e fia justificate aceste reclamatiuni nici prin actul subventionarii, nici prin primirea subvențiunei, pentru cum avuui onoră a arată — de o parte acea beserica a fostu in dreptu de a primi ajutoriu de la ori si cine, fără că cine-va să fia potutu avă cuvantul de a susține că astă parte scimu, că regimulu României e cunoscutu chiaru din partea semitemintelor amicabili către tierra si regimulu nostru. Dar aceste se intemplă pre acelui tempu, candu affacerile besericei serbesci, apoi desbaterea asupră legei electorale transilvane aici in camerei represen-tativa, era mai alesu incidentulu cunoscutu allu gimnasielor slovaceci adussera diur-

nalistică magiara in asiă stare agitata băia de naționalitate, incatul se dede credientul la ori ce flăcări gole si tote se acceptă de bani buni.

Ecca motivulu, pentru care la perrac-tarea bugetului nostru se silevă aici esti-nea acestă si dlu ministru de culte — de mi-aducu bine aminte — la interpellarea lui deputatul Ugron Gábor, spuse aic in camera că cestinea e dejă in pertractae si că in scurtu tempu va să-si faca alle alle, ceea ce — procum scimu — a si urmatu, pentru a opri prin una ordinatiune ca nu cum-va vre-o scola său beserica să primăsca ajutoriu de la vre-unu statu strănu.

Acum eu nu voi să cercetezu, patru ce se luara acestea măsuri proibitive, a-ci o sciu eu pre bine, si o scie si cameră-intreaga; ceea ce astă voi eu este să se mio-reze starea creata prin acele măsuri, astă dori, că cu affacerea acestă să reintorânu la sorgintele si, pentru a de nu săn fi luate din partea dietei acelu conclus: restringatoriu, gimnasiulu nu devine să fi situit a primă subvențiune din România: era de nu era subvențiunea acăstă din România, nici măsurile proibitive nu urmău. Asia dar noi suntemu causa cause et causat.

Astu dori dicu, să reducemu affacerea acăstă accolo, de unde s'a urdătu, si să eau-tăm a vindeca reulu accolo, unde se pota si unde credu că se afia mediul competente.

Vorbindu de gimnasiulu din Brăsău, nu intielegu aici proprie numai gimnasiulu superior de 8 clase, ci intielegu si scolă reală inferioră cu 3 clase, scolă comer-cială assemenea cu 3 clase, scolă superioară poporala cu 4 clase si scolă de fete cu 5 clase, care tōte suntu sub unu acoperimentu, tōte stau sub acelui-a-si directocratru tōte se sustinu prin aceea-si commună be-sericăsca, si tōte la olalta dupa datele celle mai autentice au: vutu in anul trecutu 794 de elevi, era acumu numerulu acestoru-a trece si preste 800.

Bugetulu annuale allu acestui gimnasiu bravu se urca la 28,000 fl era medilocele comunei, nu notu acoperi din acestu bugetu mai multu decătu numai 21,000 fl.: rezultă dar la institutu unu deficit anualu de 7000 fl. si facia cu acestu-a comună asia să: că acoperirea deficitului nu o pote ridică de unde aceea i se dă, era de acolo, unde după lege aru avă dreptu de a se adressă pentru ea, nu capeta.

Nu astă fi omulu sincerității, Onor. Camera! nu mi-astă face datorintă de re-

presentante, carea dupa părerea mea că unu ce essentialu pretinde, că omulu să nu ascunda reulu, ci să-lu spună cu sinceritate să să caute a-i procură medela pre calle constitutională; asiu amagi pre onorab. regimul si pre onor. Camera, deca nu asiu constată: că măsurile acestea proibitive chiaru intre impregiurările financiare de acum, candu statul nici pre terenul culturalu nu-si pote face missiunea, — a facutu im-prezisune forte dorerăsa asupră acellor-a, pra cari ii privesc; pentru că acestea măsuri suntu apte de a impiedca unu institutu bravu in missiunea sa culturală: pentru că ei suntu de acea convingere: că fia-cine are dreptulu priu moduri si pre călli morali a dă ajutoriu la scopuri culturale accolo unde i se semte necesitatea, si fia-cine are dreptulu de a-lu primi de acolo, de unde i se dă: mai de parte, pentru a ei nu sciu face distinctiune essentială intre aceea: deca man'a, ce li dă ajutoriu, e a regimului unui statu strainu, său e a vreunei reunii poternice dintr-altu statu strainu, carea intre membrii sei venereza chiaru si capete incoronate, cum e reuniiunea lui Gustav Adolf; si in fine, pentru a ei tenu la acea: quod uni justum, alteri aequum.

Onor. C.! numai un'a voiescu să mai atingu. Pote că suntu multi, cari credu, că legile actuali aru opri subvențiunarea instituitoru de investiamentele confesionale din partea statului. Nu e asia, marturisescu, că eu asia se-va nu potu deduce neci din literă, nici din spiritul legilor ce suntu in vigore, si anume nu din art. 38 din 1862; si pentru a eu abă voiu mai avă ocasiune de a mai vorbi la acestu obiectu, voiu să amintescu aici cu deosebire; că nu pote fi vorba de lege ferenda ci de lege lata; era legea, ce există dejă, e in partea mea că un'a, carea necum se opresca subvențiunea ci mai verosu o assecura, ma o să pretinde.

Acestă se vede si din pracea; pentru că fără se cauți la acea, ca de la intrarea în vîstia a provocatei legi chiaru si acestu institutu a ridicatul trei ani intregi subvențiunea de la statu, — există si acum institutu confesional, care e subvenționatul fără a se pretinde de la elu acea conditie, carea s'a pretinsu de la gimnasiulu din Brăsău.

Că să nu mergu mai departe Domnilor! ecca la punctulu ce urmează, acolo numai decătu vedemul intre institutele ce suntu de a se subvenționă, scolă reală superioră din Sabău, apoi acăsta scola reală supe-

riora din Sabău chiaru asia e naționala să-săca si confesionala luterana: precum gimnasiulu din Brăsău e naționalu si românescu si confesionalu greco-oriental. Nicăcolo la denumirea corpului professoral nu incurge regimul do felu, ci pre professorii aceliei scole chiaru asia ii denumesce consistoriulu sassescu de confesiunea augustana, precum pre professorii gimnasiului din Brăsău ii intrecesce consistoriulu archiepiscopescu greco-oriental din Sabău: si totu-si aceea e subvenționata cu 5000 fl. pana si in diu'a de adi, fără a se fi pretinsu de la ea condițiunea, carea s'a pretinsu de la gimnasiulu din Brăsău. Apoi Onor. C.! de vomu să se privim său la starea culturală, carea intre correlatiunile feudale, ce durata secol de anni, o produssera impregiurările prea favorabile intr'o parte, si prea nefavorabile intr'ală; său la starea materială formata intre acestea impregiurări de disparitate: nu credu să se afle, nu aici in acesta camera, dar nici in tota tierra susținut de omu, care se pota afirma cu cugetu curat: că sassii din Transilvania aru fi in mai mare necesitate de ajutoriu, decătu romanii din Transilvania.

Onor. C.! am spusu candidu istoricul lucrului, si credu că mi-a successu a punu in vedere aceea, ce si in sine mi a fostu unu motivu, că să vorbesc, adeca: cumea acelui institutu n'a lucratu incorrectu nici atunci, candu nu primi de la statu subvențiunea oferita sub conditiune, dar nici mai apoi, candu o primi aceea de la România, ci si la un'a si la altă si-a luatudinu de radimul legea! deci dar elu nu e de a se suspicționa, ci mai vertosu e demnă si cu totu dreptulu pote tien contu la subvențiunare din partea statului că unu gimnasiu, care dă crescere la 800 de elevi, si care ori si cum, de privim său la poterile profesorale, ce le are, său la rezultatele lui didactice, pote sustine barbatescu concurenția cu ori-care gimnasiu confesional din Transilvania, si cu privire la această me provocă la acea-si, cari se afia multi, pre competitinti barbati de autoritate.

Nu voiescu să sagerez nimică: pentru aceea, de-si lipsă e mare, eu nu cer să se acopere deficitul intregu, ma multimescu si cu atâtă, cătu se dă altoru institutu confesionali din Transilvania, si anume scările reali superioare din Sabău, adeca et 5000 fl.; dar că să previnu refessiunilor, ce nu cum-va aru fi să mi se faca, declară la acestu locu: că din acelui punctu de ve-

la arroganta. Athen'a i-sa supusu fara a fi constrinsa prin sabia si triumfandu a intrat in tristă incunguratură de poporul jubilatoriu. Athenienii i-au prestat adoratiune dieesca atatul lui cătu si tatalui seu. I-au ridicatul altare si statue de aur, — in onoarea lui s'au ordinat serbatori annule si i-am datu chiaru nume de „rege.“ Serbatorile de pana aci dionisiane s'au numitul alle lui Demetriu; poporul din Athen'a lu-dechizat de frate cu Cerere si Minerva; oraclele lui Demetriu au de aci inainte accea-si valoare ca alle lui Apolline delnicul si totu lucrările sale inaintea omenilor si dieilor au să treaca de sante si drepte. In unu imnus si esprimau Athenienii adeverat a loru convic-tiune despre Demetriu in modulu urmatru: „Toti cei alalti diei seau suntu de parte de la noi, seau nu ne audu, seau nu potu se ne auda ori nu suntu acasa! Prin tene inse te avemu si vădemul intre noi cu trupu vietuitoriu, nu din lemn facutu seau din pietre alcătuitu; pre tine te adoram.“

Dupa ce Demetriu a assecurat libertates Greciei si facia de inimicii esterni, Athenienii lu-alesera de „generalissimu“ numindul „regele regilor.“ Ca atare i-se pareă, ca e mai pre susu de cătu Alessandru si de cătu totu omenii si Grecii emulau intru manifestarea onorilor noui. Dorintă de a fi consacrata in misteriile „mari“ si „mice“ i-sau implinitu*, numai cătu empulu — de ierna — nu era potrivit, căci consacrarea misteri-

*) τὰ μετρία care erau μιχοὶ (mice) si μεγάλα (mari) au fostu nisice investiții politico-religiose in diverse serbări si ceremonii (Erodot II. 51). In Athen'a erau cuprinse sub acestu nume cu deosebire, misteriile eleusinice a lui Demetriu.

FOISI OR'A.

Apotheosea omenilor in Antichitate.

(p—g—a.) Divinisarea omenilor, carea forte desu o afămu la poporale antichități, a fostu la inceputu unu productu eschisivu allu sclavilor, mai tardu s'a prefacutu in datina la diferite popora. De o parte superstitionea pre terenul religiosu nutrita si sustinuta din partea preutilor, — de alta parte doctrinele filosofice alle aceluiasi tempu au conlucratu ca unii omeni să fie ridicati la demnitatea de Didei si ca atari să li-se ofera veneratiune divina.

Divinisarea omenilor la poporale antice alle Asiei, o afămu mai antășiu. Viția loru mai multu animalica, influență, ce o exercează asupră loru domni'a despotică, relegiunea, carea dupa caracterulu ei era adorarea si divinisarea naturei, — tote acestea au adusu cu sine să se incetănesca si ideea divinișării omului. Cu frica si cu cutremuru pri-viu in superstitionea loru la despotică si barbatii inzestrati cu insusiri si calități eminente si credeau, că numai dieii suntu in stare să facă ceea ce cutari dejă a inde-plenit; nimicu nu lipsă dăra că acelora se le atribue veneratiune divina si inca fiindu in viția să fie primiti in numerulu dieilor precum d. e. a fostu datin'a la Assiri si Persi.

Grecii indata ce venire in atingere cu poporale asiaticice si incepura a le cunoscă viția si datinale, si au insusit si ei numai decătu ideea, ca cei ce au prestatu patriei servitie insemnată să fie numiti „nemuritori“

si pusi in numerulu „dieilor.“ In cantecele poetilor se inaltau pana la alu 7-lea ceriu meritele si faptele bravilor si eroilor. Pentru Greci nu era mai placutu si nici cu mai pretiosu de cătu a transpunе pre eroi in societatea dieilor, a introduce serbatori in onoarea loru, a li redică temple si a ordină preuti, cari să le consacreze jertfe.

In totu annulu avean o di anumita de serbatore, in carea la loculu, unde erau in-mormantati eroii, etc., li-se ridicau altare, la care se sacrificau animale; se aduceau si alte diferite soiuri de jertfe, cari constau din: părgă fructelor, libatiuni de vinu, sănge si lapte. In asemenea modu se serbă memoria cunoscătorilor eroi: Perseu, Ercule, Theseu, Iasonu, Achille, etc. etc. Afara de eroi au ridicatul Grecii la rangulu de diei pre intemeiatorii colonilor si edificatorii cetătilor.

In tempurile mai tardă, candu adeca in Grecia immoraltatea si corrupția si-jocau rolul loru, candu vertutile au fostu inlocuite prin trandavia si debilitate, candu in fine barbatii cei mari se iviau numai ca corbii cei albi, divinisarea omenilor singurăteci a fostu forte indatinata, cu deosebire in Athen'a, unde se dieificau nu numai personale inzestrati cu insusiri spirituale, dar si acei-a, cari dispuneau de averi colosale.

A fostu o caracteristica a templului de atunci ca insusii domitorii seau regenții si se inaltie pre sine la rangulu dieilor si să pretinda de la poporulu supusu veneratiune si adorare dieesca.

Chiaru caracterulu cellu nobilu a lui Alessandru cellu mare a patimitu de acestu naufragiu in urmă superbie si ambitiunei si a fostu impinsu chiaru candu era in cul-

mea potere sală să se tiana singuru mai pre susu de unu moritoriu si să se gereză de fiului unui dieu.

Dupa ce a cucerit Persia a obsideatul Tyrulu, Egipitul supuindu-se fara resistență: si oraculu lui Jupiter-Ammonu a fostu silitu să dea respunsul doritul allu Apotheosi sală si să-lu deohiare de unu fiu allu sau. Ptolomeu Lagi intemeiatorulu monarhiei grecesci in Aegiptu a ingrijit mai tardi a se serbă memoria lui Alessandru pre totu loculu, si demandă ca acelui Macedonianu să i-se aduca onore dieesca; singurul i-a ridicatul unu templu pomposu in Alessandri'a si a dispusu a i-se aduce aci remasitiele pamentesci.

Insu-si Ptolomeu n'a potutu fi scutit de onoarea apotheosei. Candu adeca elu a ajutatul pre Rhodianii facia de Demetriu Poliorcetu, acesti-a i-au datu connumele de: ὀμηνός (liberatoriu), — i-au ridicatul Templo pompose si i-au manifestat onore dieesca.

Precum Ptolomeu a devenitul dieulu Rhodianilor, asia Demetriu allu Athenienilor. Ce facia miserabilă avea Grecia pre acelui timpu, ni este dovada invederata deificarea lui Demetriu.

Demetriu, renunțatul lui Antigonu si clironomulu imperiului macedoneanu, unu tineru ambicioz si intreprindatoriu, inzestrat cu o fantasia viua, nutrindu idei eroice, a fostu insusitul de ideea, să restituie Greciei era-si libertatea, si de la acesta intreprindere cutediatoria a asceptat gloria nemuritoria.

Propusulu seu a potutu fi curatul si condusul de celle mai nobile motive, inse linguis-terea i-a molipsit caracterulu si la sedusu

dere din care s-au pusu gimnasiului d'in Brasovu conditiunea cunoscuta, de felu nu existe vre-o oscibire intre o scola reala si i ntre unu gimnasiu; de altintre si la gimnasiul din Brasovu se asta scola reala.

In manile d-vostre domnilor! stă sortea unicului gimnasiu superior grec oriental romanu. Binevoiti a o direge spre multiamirea generala dupa intellept'a intuiuie, ce o aveti, numai un'a vo rogu: s'et fi fara rezerve mentali la rezolvarea acestei cause ponderose, si mai pre susu de tote s'et fi drepti, pantru remane pentru totu-deun'a acsion'a nerestornabila, că „Justitia est regnorum fundamentum.“ — Ve rogu, ca propunerea mea se binevoiti eventualmente a o dă la comisiunea financiară si a o primi.

Propunerea mea e acăst'a:

Dupa numerulu curinte allu 17-lea la rubric'a a II-a din preliminariulu de spese allu ministeriului de culte si instruct. publ. se propune a se luă urmator'a positiune noua:

„18. Pentru subventionarea gimnasiului greco-oriental romanu din Brasovu se propune summ'a de 6000 fl.“

Presentata de: Parteniu Cosm'a reprezentante din cerculu electoralu allu Beinsiuilui.

Idee mai vechie si nove pentru fondarea unui diurnal romanesco universale.

La celle ce s'au dîssu in Nr. trecutatul d'in partea Redactiunei, cătu si prin celle comunicate d'in epistol'a privata, relativu la diuariistic'a nostra, mai adaugem d'intr'alta epistola privata, ce ni o tramsse in lun'a trec. unu vechiu prenumerante allu diuariului nostru, urmatorile apostrofari la o parte a intelligentiei nostre si apoi inca; — unu planu vastu:

„... pentru poporul nostru d'impreuna cu semi-intelligent'a lui nu existe actualmente neci unu isvor de venit. Unde vomu ajunge? La miseria nespusa! Creditul au desparutu cu totul, tierr'a si causele particularilor sunt date in arindă aducatorilor, cari de comunu sunt nesce materialisti calculatori si la acest'a insa-si legea si impregiurarile i indemna! căci intru adeveru, indata ce cutarele au ajunsu pre man'a aducatorului, in urma, de si castiga, este ruinatu, — in asta privintia asiu poté documenta assertiunea mea cu una mifie de esemplu.“

„Eu recunoseu, si me dore d'in inima, că diurnaltilor nostri li merge reu, dar cum nu? candu cei cari ar poté, nu voru, era sarantocii, cari intru adeveru se opinescu, nu li dà mân'a.“

„O. Dle, m'am intorsu pre la mai multi advocati de romanu, pre la mai multi functionari rom. si pre la mai multi protopopi, — si ce am aflat? că neci unul, seu forte pucini aveau hinc inde, căte unu diuariu romanescu, d'in contra, de cele magiare si germane fara exceptiune in totu locul, eu că unu indrasnetiu, in totu locul am reflectat la acestu mare inconvenient, si écca ce mi-se responde. Unii mi-dicea că diuariile rom. nu ar merită a fi cetite, — altii, că nu ar avea timpu a le citi, — apoi altii, că seriu pre tardis, era altii, că veniu neregulat, si in fine altii, că sunt prea scumpe! Si cine sunt acesti domni? Totu de acei-a cari că studenti erau cei mai nesumeriti nationalisti si arruncau cu cenusia in lume! Prin zelul loru expusu prin epistles private amagescu pre multi de in provincia, asiă cătu acesti-a ajungu a fi persecutati, — dicu, toti de acei-a cari atunci, candu erau fara de postu, erau gât'a pre-totu minutul a reinfintiat Daci'a vechia! Era acum? Se porta ca si candu n'ar si fosta nascuti de sub cretința! Se ferescu de totu ce e romanu si nationalu, imiteza multu pre straini si ce este si mai reu, toti adoreaza lussu. Audi Dle, lussu preste poterile loru!“

„La 1863. Sub totu decursulu dietei am fostu in Sabiu, am observatu, am studiatu multu si pre multi, — si ce am aflat? Preapucina seriositate, cu atâtu mai multa emulatiune pentru ambitiuni deserte, inconstanta si inconsecintia pana la compromisiune, — apoi lussu si era lussu enormu, preste potere! Neprevedetori au fostu cu totii.“

„Intelligentiei romane actuale i lipsoesc maxim'a chiamare de a suferi! Sunt cu totii fricosi, — una ochitura de vre o donna magiara, o vorba dulce scapata de la cutare domn'u magiara, unu prandiu, o cena, unu poculu de vinu seu invitare intr'o societate straina — lu faco a vita ca e romanu si-lu inflamma pentru totu ce e strainu.“

„In adunari politice ori de alta natura, ouratu romanesci, toti voru a escelle cu absurditatile loru si se nesuescu a compromitte si a inlatură pre vechii conducatori! Toti, fara de base, veniu cu felurite idei speciale, unilaterale supte d'in uniculu diariu ce lu citescu.“

„Intra adeveru, Romanii, inainte de 1848

dupa ce molesirea a luatu dimensiuni mari, adaugandu-se apoi dispotismulu unor Cesar, care stă in proportiune cu servilismulu poporului.

Octavianu Augustu s'a ingrigitu ca lui Iuliu Cesare să i-se dă onorea si adoratiunea cuvenita dieiloru, si dupa ce a dusu rol'a sa pana la finit uinsu-si a fostu norocosu a fi partasiu la acea onore. Cu tota pomp'a i-sa transportat cadavrulu in cumpulu lui Marte si arsu pre unu rogu. Unu vulture legatu de asupr'a rogului dupa ce arse legatorea se ridică in susu sufletulu cellui arsu la diei. Senatorulu Numeriu Aticu marturisit cu juramentu, că ellu a vedutu pre Augustu inaltandu-se la ceriu. I-s'a ridicat temple, i-sau adusu jertfe si rogiuni ca la diei. — Livi'a soci'a sa prenume si Drusu, Germanicu, Tiberiu si alti Romani destinsi i-au fostu preuti. Augustu insu-si lasă a se depinge ca Apolline si a se imprimă pre monete: „salus generis humani.“

Morteia fia-cărui imperatu era urmata acum de căte o apotheosa. Cea de antâi grige a nouului imperatu era, că predecesorului seu să i-se manifesteze onore si adoratiune dieasca. Calligula ajunse in fine la ideea bizara de a se dieifică singuru pre sine, si conformu acestei fapte esmisse ordinatiuni catra poporul romanu, demandă să se onoreze acumu ca Jupiter, acumu că Marte, acumu ca Apolline.

In templele maretie edificate de densulu, trebuia poporul să-i asize statu'a facuta din aur. Unu numeru mare de preuti si preutesse ingrigau de cultu; sacrificau fasani, pauni si gâine numidice s. a., care custau

de si aveau numai unu diuariu, seu poté chiaru pentru acest'a, aveau unu Domiu, una flamura, una colore si una aspiratiune. Era acum cei mai multi contemneza religiunea, apartinu la ossebit colori, flamure, idei si aspiratiuni si cu totii in totu momentul sunt gât'a a sacrifică tote acestea impreuna cu totu Crediu loru pentru una ambitiune desideră si stricatiosa nationalităti romane.“ Acesta bola preste intelligent'a nostra au causat-o mare parte si multimea diuarielor ce le aveau cu feluritele loru idei speciale ce ni-le insusim. (Vai de lume! daca ar fi asiă, atunci Francesii, Nemtii si tote poporele mai inaintate in cultura de cătu noi si la cari nu pre sute de mii, că la noi, ci pre căte-va mii de suflete se vine căte unu diurnal, ar trebui să fi innebulit totu, in locu d'a se fi aventure la cultura civilisatiunei. Red.)

„.... Ecce Onorab. Dle, ce mi-ar placă mie. — Unu diurnal pre o colla, essindu re gulat de doue ori pre septembra, cu 5 suplemente de căte $\frac{1}{2}$ de colla, unu supl. ecclesiasticu, allu doile supl. scolasticu, allu treile economicu, allu patru-le belletristicu si allu cincile satiricu.“

„Primulu Nr. allu Septembrei să aiba 3 suplemente, era allu doile Nr. să aiba 2 suplemente, — intregu diurnalul acestu-a pre septembra se aiba $\frac{1}{2}$ colle si să nu fia mai scump de 10 fl. v. a. pre annulu intregu.“

„In suplementulu ecclesiasticu de $\frac{1}{2}$ de colla, o parte să se serie de referintele greco-resaritenilor, era cealalta parte egala, de referintele greco-catolicilor, in acestu supl. eccles. s'ar cuprinde tote ordinatiunile, cerculariele, concursele, scurtu: tote afacerile respectivelor ordinariate si congresse, ori sinode besericesci. Estu-modu toti credințiosii de ambe confesinile ar avea cunoștința despre tote căte i-ar interesa, ceea ce multu ar folosi. Acestu suplementu ecoles. ar avea să cuprindă pre fia care annu căte doue tablouri (portrete?) a meritoselor persone.

„In Supl. scolasticu să se scria totu ce se tiene de scole, filantropia, progressulu si neprogressatu pentru vulnu poporului rom. precum si tote concursele stipendielor si a statiunilor professorale de la magnificul universitatii pana la cellu d'in urma docente confessionale a cutarei comunităti. — Acestu supl. inca să fia impartitul pentru ambe confesiunile si să dea assemenea pre fia care annu căte 3. tablouri de specialitate.“

„Supl. economicu să fia unu diuariu economicu bine redactatu, illustratu, practicu si

cu privire la impregiurarile provinciilor noastre.“

„Supl. belletristicu — pentru ambe sexele (?) illustratu bine redactatu. Se aduce assemene căte 2 tablouri pe anu, istorice sau scientifice.“

„Supl. satiricu să fia o foia satirica ilustrata, in fia caricannu să dea unu tablou satiricu a personelor sau giuristarilor nationale. (Avisu „Gazeta Satului“ si Corespondența rosie.“ Red.)

„Acestu diurnal romanesco, a făra de celle 5 supl. mai susu specificate să dea anualim lectorilor săi: unu Calendariu mare, bine redactatu, in care, a făra de celle de lipsa pentru vîntu'se officiale si private, să mai contină tote schematisme besericelor (dioceselor?) si confesionalor apoi a tuturor ministerelor si in fine unu conspectu alfabeticu a intregei intelligentie, de la cellu d'antâi pana la cellu d'in urma, impreuna cu titlurile loru si daca si prenumeratul la diurnalul? e membru la cutare societate, reunione romana, sau ba?“

„Acestu diariu rom. să se redacteze de unu comitetu alesu d'in persone de specialitate si a pte. Toti articlii de fondu, principali si inramatori pentru vîntu'se nationale să fia edati d'in siedintia, — tote polemiele si corespondintele vîntomârie se fia eschise.“

„Redactorulu primaria si cei speciali, precum si collaboratorii si tote personele apertinente de cancellaria sau bine salutarisat d'in unu fondu creatu anume pentru acestu diurnal, asiă cătu cellu d'in urma cancellistu (purisatoru) să aiba 1200 fl. v. a. pre anu, că astfelu toti să pota trai fără a dace lipsa.“

„Presiedintele si membrii comitetului acestui diurnal, — de sine intelleghandu-se că ar sta d'in personele celor mai apte, intelleghinte si distinse, ar și sorele gubernului, spiritulu, deregintele si conduceriului națiunii romane din Austro-Ungaria avându unu scopu universalu, — dieu, numai unu astfelu de comitetu si poté scote d'in chaotele naționale.“

„Acestu diurnal ar fi cellu pucinu 10,000 de prenumeranti, fondu de 100,000 fl. v. a. in care ar mai surge prenumeratiunile de la cei 10,000 prenumerantii si apoi d'in acestu fondu să se solvesca tote personele active alle acestui diurnal.“

„Eu credu, Onorab. Dle, că numai cellu ce ar realiză acestu planu, ar fi Messia“

loru mice se intemplă in lun'a Αὐγούστου (Februarie), era acelloru mari la annulu dupa aceea in lun'a Φεντέρου (Septembrie). Acestu incidentu a trebuitu delaturatul!

Dreptu aceea s'a demandatul că lun'a curenta, cresa era Παρασκευή (April.) să se numește Αὐγούστου (Februarie) că consacratia in misteriile mici să se pota efectua, dupa aceea in data se urmeze Φεντέρou (Septembrie) prin care impregiurare si consacratia in misteriile mari era possibila. Dupa ce au treceutu si s'au indeplinitu era-si numirea loru cea adeverata. Superbiu lui Demetriu a fostu adancu umilita, morindu in prisone. Grecii inse si dupa morte au continuat dieificarea lui. Apotheosea personeleru viu la Grecii a fostu ocupiditate formală; cei ce erau inzestrati cu spiritu si talente mari si cu frumosetia corporale deveniau obiectele cultului si adoratiunii dieeschi.

Dupa ce Grecii mai tardi au cadiutu sub jugulu Romanilor, a fostu o urmare, că belliducii acestoror-a să fia adorati si pusii in numerulu dieiloru!

Petrecundu Antoniu o ierna in Athen'a, dupa ce s'a casatorit cu Octavia sor'a lui Augustu, Athenienii i-au datu si lui onoruri cuvenite dieiloru si casatori'a lui cu Octavia o priviau că pre alui Bachu cu Minerva, etc.

La Romani cellu de antanu pusu in numerulu dieiloru a fostu Romulu. — Pre tempulu republiei, candu moravurile Romanilor erau inca simple si vîntu'se loru cunoscă pucine trebuinte, aberratiunea spiritualu de a dieifica omeni nu se arreta. — Acăst'a o astădui mai tardi, dupa ce venira in atingere cu Grecii si poporale asiatici si

spese enorme. Si candu acestu cultu nu-i oferil destulla variatiune, insu-si se facu pre-tutu, seu, si pre soci'a sa Cesonia pretesta, ca prin acăst'a cultulu să devina cu multu mai sublimu; chiaru callului seu i-dede demnitatea unui pretu; pre sor'a lui... Drusilla inca o a dieificat dupa morte.

Nero inca demandă ca pre urmatorulu lui Calligula, Claudiu să-l pună intre diei.

Am dissu mai susu că dieificarea omelioru cu deosebire se intemplă de o parte candu poporul se afă in unu stadiu deplorabil adeca in allu servilismului, — de alta parte candu immoralitatea se incubă in unu modu infricosiutu. La ce gradu a ajunsu immoralitatea si servilismulu seau umilierea poporului romanu la tote clasile, ne dovedesc conlucrarea filosofului Seneca la Apotheosea lui Claudiu. Chiaru acestu filos. nu-a fostu liberu de moravurile servile, care caracteriseza pre contemporanii sei. De-si ellu a negatu existintă a dieiloru amesuratu principiulorui sall filosofice, totusi a ajutat pre Nero la apotheosea lui Claudiu celu decadiutu, facandu insusi cuventarea indatinata, — ci si pre fiul seu Antinou, carelo-si astă mortea in undele Nilului, ordină să-l dieifice Grecii si Egiptenii si la Mantinea in Egiptulu de mediu-locu demandă să se edifice unu templu pomposu.

Ceremoniile indatinate la apotheosea Romanilor au constat in generalu din urmatorele: dupa ce se ardea trupulu si se adună cenusia, — tipulu celui arsui preparat din cera, in tempu de 7 dille se espunea spre privire pre unu lectus funebris in palatu, se cântau vîrsuri funebri si se rostiau cuventari de acestu feliu.

Dupa acelle 7 dille tipulu se portă pre o lectica de nesce tineri alesi cari lu-duceau in foru, unde unu choru de fetitie si baci intonă vîrsuri funebri.

De aci in processiuni serbatoresci duceau acelasi tipu in cîmpulu lui Marte, unde se ardea pre unu rogu incarcata cu „miresme de bunu miroso.“

Dupa cum s'a amintit la arderea lui Augustu, de asupr'a rogului era legatu unu Vulture; la arderea imperatesselor unu paunu, despre care credea ca sburandu in susu dueu sufletele celor morti la ceriu, si astu-felii acelle suflete intra in societatea Dieiloru.

Imperatulu Domitianu, care-si derivă dieitatea de la Minerva, ordină a se numi nici mai multu nici mai pucinu de cătu:

^{*) ἀποχολοχύντωσις}—dieificare prin unu burete. Claudiu a morit gustandu unu burcute veninosu. Dio Cass. 60, 35.

natiuni romane din A.-Ugaria, căci numai în acestu mod ne ar omogea și să s-ar unifica ideele, erau ușicandu-ne să s-ar potă reabilita respectările către cele lalte națiuni."

"Eu me ocupu și multu timpu cu aceasta idee — — — și vî o seriu pentru că să-mi publica episoala, ci numai ca să-mi luati ideea spre sentia, căci DV ..... d'impreuna cu Brăovienii și Sabianii ati potă pune base rezistării acestui planu...."

Ceremu gasele noastre Duii autoru pentru indiscretiunea, că în contrăvoindie sâlle publicăramu ideile sâlle cu-prinse într-un vastu planu, dar o faurănu, — fămă a-i publică numele, — pentru că planul fondarii unui sfurnal cu analoge condiții este mai vechiu. Pastrămi (înca de la an. 1869), între actele Relațiunii noastre unu assemene planu, desinu în dimensiuni atât de vaste, de la unu vechiu amicu și dacă nu l-am publicat la timpulu său, cauza au fostu, că înca și acelui planu, conceputu în dimensiuni mai modeste, ni se pareă nerealisabile, acum inse cându-necessitatea unui sfuaru universale se simte mai multi că alta data și se ventilledia cu seriozitate, de fruntasi ai nostri, într-o cetate a Transilvaniei, unde se află concentrata mai multu că aiurea, o intelligentia copiosa, din barbati respectati, — credem, că nu comittemu indiscretiune, ci facem unu servitii causei, publicandu ideele, fia cătu de cutediutorie, său unele pote si gressite, ce ni-se impartesc prin epistole private. Numele autorilor nu le vomu face cunoscute, decât numai la espress'a dorintia său învoie a scriitorilor.

Vomu reveni a supr'a celor cu-cuprinse intru acesta epistola, acceptându-nse că cei ce se interesseaza de causa să venia cu ideile loru a contribu la luminaarea ei, — căci pana la realizarea planului e lunga calle, imperatia.

R.d.

Oravita, în 23. Noemvre 1875.

(Visitatia canonica.) — Înaintea septembriei avurămu fericirea de a fi cercetati de Pr. S. Sa D. Episcopu rom. gr. cat. din Logosiu Dr. Victor Mihali de Apșa, candu abia cuprindendu-si scaunul episcopal, cu unu zel adverutu apostolicu grabi a intreprins visitatia canonica in una parte a diecesei. Fie-mi permis a aduce la cunoscentia publica pre scurtu acesta cercetare intreprinsa in districtul protopopești alu Oravita.

Miercuri in 6. Octobre st. n. plecandu Pr. SS. din Logosiu insocitu de Illustr. Andrei Liviu prelatu abbate si canoniciu alla besericelui catedrale din Logosiu, de D. Michailu Perianu secretariu eppesecu si N. Givanca cantorele besericelui catedrale, spre Timisiora, au sositu ser'a in Versetiu, de unde maned. Joi in 7. Octobr. dupa terminarea unor visite de curtenire prestate Pr. S. Salle Emilianu Chengelatu eppului, apoi Comitetul supremu si presedintelui tribunalului reg. de acolo, la 12 ore din dî au pornit de aicia intre sunetele campanelor condusse, de protopopul Oravitei Dl. I. Madineea, cătra Marcovetiua. Abia au parasiu Pr. SS. hotarului Versetului, candu unu banderiu numerosu si bine arangiatu emis in partea comunei Marcovetiua s'au adnectatui cortegiului Pr. S. Salle, conduandu-lu pana la S. Beserică gr. cat. din Marcovetiua. Aci fiindu adunatul totu poporului credinciosu intre sunetele campanelor de la tote 3 besericelui si bubuitul trascutilor s'au coborit Pr. SS. din caretă, Protopopul districtului D. Madineea cu parochiul din Marcovetiua I. Guica, cu ambii parochi din Varadia Vic. Popoviciu si Pavelu Iorgoviciu l-au salutat pre Pr. S. Sa in parochia marginală a districtului Oravitei, era parochiul I. Guica l-au binevenitatu

in calitate de parochu localu. Responsul datu din partea Pr. S. Sa. la ambele aceste cuventari au fostu dulce si atât de farmecatoriu incătu au storsu lacrime de bucuria din ochii credinciosilor aci adunati : la cuvintele finale ale Pr. S. Salle : „că să grabimur deci la altariul Duii spre a-i aduce si versă rugăciuni ferbinti processiunea solemnă au nitratul in beserică unde s'au persolvat litanie, la finea carei-a au urmatu cuventarea pastorală rostită de Pr. S. Sa., carea au produsu sensatiunea ea mai placuta in poporu, si carele intre rugăciuni ferbinti pentru indelungat'a vietia a Prea S. Sa. s'au imprăstiatu la alle sâlle. La 2 ore se dede prandiu stralucit in curtea proprietăriului Milosiu Atanasiu Baiu de Varadia. La prandiu luara parte mai multi notabili din locu si giuru cari accursesse a salută pre inaltul ospe.

La 4 ore Prea S. Sa. au cercetatui scol'a si dupa ce si cătra mladitiele tinere au indreptatui căte-va dulci cuvinte parintesci au mersu la cas'a parochiala, unde in presintia antefatelor persone ecclasiastice, a tutroratului begericescu si a scaunului Scolastecu au luat „Protocollul visitatii canonice pentru-comuna Marcovetiua” dandu Pre S. Sa. pentru incrementarea cassei besericesci 20 fl. pentru fondulu scolastecu 10 fl. pentru bibliotec'a scolei una carte pedagogica. Vineri demanetia (in 8. Octobr.) Pr. S. Sa. lassandu cele mai dulci reminiscintie in acesta comuna, — au plecatu spre Greovatiu. Aci înaintea S. Beserică l-au asteptatui parochulu Vasiliu Arganiu d'impreuna cu cooperatorele seu inbraceati in ornatul besericescu, bineventandu-lu prin una cuventare la carea Pr. S. Sa. au respunsu in terminii cei mai caldurosi.

Intrandu in S. beserică s'au persolvat litani'a, dupa care in presintia unui poporu numerosu au rostitu Pr. S. Sa. „cuventarea pastorală.” Dupa finea cultului divinu au urmatu cercetarea scolei, visitarea casei parochiale unde s'au luat si „Protocollul visitatii canonice pentru comună Greovatiua” dupa ce si aicia donă Pr. S. Sa. 20 fl. pentru beserică, 10 fl. pentru fondulu scol. si una carte pedagogica pentru bibliotec'a scol. Aici substitutul judeului cercutui administr. din Oravita D. Vasiliu Bordanu d'impreuna cu D. Georgiu Rujaciu castellanu la tribun. reg. din Oravita salutata pre Pr. S. Sa. apoi se fecera indata dispusestiunile necesare pentru calatorii mai departe cătra Oravita. La hotarului orasului Oravita asteptă unu banderiu numerosu in frunte cu Judele comunala, reprezentantia si notariulu comunala, sosirea Pr. S. Salle Duii Eppu care fu intempinat in numele comunei politice prin una cuventare potrivita rostită de notariulu comunala D. Ioanne Lepa, la care respundiendu-se, cortajilu au intrat in Oravita intre necontenitul bubuitu allu treasurilor si sunetul campanelor de la tote besericile.

Preutimica imbraccata in ornatul besericescu au essită cu processiune intru intempi-nare pana in înaintea besericelui gr. orient. Poporul celu numerosu adunatul au eruptu in simpatice strigari de „să trăiescă” Pr. S. Sa. fu inbraceati in ornatul episcopal, apoi parochulu locului I. Madineea l-au bineventat, — Pr. S. Sa. respundiendu, dede spresiune bucuriei sâlle pentru armonia si caritatea crestinesca ce domnesc intre confessiunile aici existante. E de observat că confratii gr. or. condusse de pietatca si amoreea fraterna au essită cu processiune înaintea Pr. S. Salle, rostindu parochulu gr. or. D. Georgiu Nediciu, dupa cunoscantia elocintia, una cuventare meduosa si bine sensită, dandu in aceea deosebitu spresiune bucuriei ce o sente totu poporulu din preuna cu D. sa de fericit'a venire a Pr. S. Salle in mediulocul acestui oras. Pr. S. Sa., multamindu respusne in termini assemene elocinti imparindu binecuventarea archierescă, dupa care processiunea au purcussu inainte spre beserică gr. cat. unde ajungandu s'au versat inaintea tronului didecescu rugăciuni ferbinti de multiamire pentru fericit'a sosire a Pr. S. Sa. in acestu Oras. Înaintea S. Beserică au fostu redicatu unu arcu triumfal cu inscriptiunea „bene venisti.”

Dupa terminarea cultului divinu au urmat cuventarea pastorală, prin care Pr. S. Sa. dede cea mai viuă dovedă despre inaltă intelleptiune cu care manuduce invetiatura evangeliica, că să produca in auditori efectul dorit.

Dupa beserică numerosii ospeti petrecu pre Pr. S. Sa. la cortelulu luat in loculatatile societătii priv. austr. de statu, unde sosindu au urmatu primirea visitatorului pană la 2 ore, era dupa aceea prandiu, la care au luat parte notabilitatile orasului nostru. La masa s'au rădicatui diferite toaste intru sanetatea inaltului ospe. Societatea nu au erutatuit ostenele si spese pentru cătu mai caldurosa bunaprimire a Pr. S. Sa. in Oravita, unde au petrecutu timpu mai indelungat. Dupa amedia-di au urmatu cercetarea casei parochiale, unde s'au luat „protocollul visitatii canonice pentru parochia locale.”

Sambata demanetia (9. Octobr.) Pr. S. Sa. insocitu de numerosi ospeti au pornit spre Illadie, unde ajungandu au fostu intimpinat in parochiul local I. Vulcanu.

Intrandu processiunea de la ambele beserică in St. Sionu allu Duii s'au persolvat litani'a si cuventarea pastorală, că si preaurea urmandu visitarea scolei, a besericelui gr. or. si a casei parochiale unde s'au luat si protocollul visitatii canonice pentru comună Illadie, arretandu-si si aicia Pr. S. Sa. iubirea si zelulu cătra cas'a Duii si înaintarea in cultura a poporului, susandu-si aici acelasi daruri in bani si carti.

De aici Pr. S. Sa. pleca spre Cuihiciu, de unde dupa terminarea visitatii canonice, totu in modul arretat mai susu, se intorse ser'a la Oravita, unde s'au odihnit preste nopte.

Duminica in 10. Oct. au celebratui D. Episcopu liturgia cu assistentia numerosa in beserică din Oravita, era cantarile ecclasiastice le au esecutatui corulu vocal din Varadia, carele spre mai mare solennitate au venit din Varadi'a la Oravita. Cuventarea rostită de Prea S. Sa cu acesta occasiune merita deschilitu a fire socotita, ca unu modelu de eloçintia si eruditie.

Dupa terminarea S. liturgie, la dorintia expresa a Pr. S. Salle s'au essită cu processiunea la cemeteriu, unde Prea S. Sa. dede absolviune generala asupra toturorul celor ce au trecentu din acesta valle a lacrimelor la locuintele eterne. Dominica dupa a media-di Pr. S. S. face căte-va visite era la 4 ore au cercetatu scol'a gr. cat. si beserică gr. or. dandu pentru bibliotec'a scolei unu opu pedagogic. Pr. S. Sa. au binevoitui a donă pruncilor de scola 5 fl. servitorului bes. 5 fl era chorului vocal din Varadia 10 fl. spre usiorarea speselor avute cu venirea la Oravita.

Luni in 11. Oct. deminetia petrecutu de dorulu si iubirea noastră, parasi Pr. S. Sa., orasului nostru, plecandu spre Tievaniu-mare. Ajungandu in Cacova D. fiscu onor. comitatensu si notariulu comunala Timoteiu Miclea dimpreuna cu preutimica si fruntasii comunei l-au salutat, multamindu-le Pr. S. Sa. au continuatui dimpreuna cu dinsulu calatorii mai departe. La hotarul comunei Tievaniu-mare erau mai multe trasure dimpreuna cu unu banderiu bine arangiatu, care asteptau sosirea Pr. S. Sa. Binisoru înaintea besericelui au essită processiunea cu preutii locali in frunte imbraccata in ornatul sacru pan' la arcu triumfal redicatu langa scola cea mare cu multa grige si atentiu, carele portă urmatoria inscriptiune : „Ecca realisarea dorintiei alor 23. anni.” Coborindu-se Pr. S. Sa. fu salutatui de Dl. Demetru Russu parochulu primariu din Tievaniu-mare prin unu cuventu atât de bine semtitu, înătu Pr. S. Sa. adancu mijscatui incepă cu cuvintele : „căta bucuria si mangaia seinte suffletul meu in acestu momentu serbatoresecu dovesc lacrimele ce curg din ochii mei.”

De aici s'au pornit processiunea spre S. Sionu allu Duii, unde ajungandu s'au facutu rogăciuni. Pr. S. Sa. Dlu Eppu esindu in scaunulu archierescu au tenu tu cuventare pastorală multu edificatoria, dupa acesta au urmatu visitarea ambelor scole si a casei parochialei unde s'au luat si „protocollul visitatii canonice pentru comună Tievaniu-mare.” Ambelor scole au binevoitui Pr. S. Sa. a donă căte unu opu pedagogic, punendu asi si aici-a incepătul infinitarei bibliotecii scolare.

Aici veni dl. N. Ralegh judex adm d'in Crasiova a salu „In gînd” a lu concomită in cercul „Administrativ. La 3 ore dupa amedia-di Pr. S. Sa. au plecatu spre Gittinu, unde la hotarul proprietariului de acolo Dr. Iosifu Fitz in frunte cu judele comunala, notariulu cercualu D. Alessandru Philippoviciu din Maidanu, reprezentantul comunei si unu banderiu frumosu acceptat si sosirea Pr. S. Salle. Ajungandu cortegiul in comună acesta, că ultima a districtului Oravita, protopopul I. Madineea inbraceat in ornatul besericescu si-au luat inaintea S. beserică „remasă bună” de la bunul seu archiereu, recomandandu-se presine si parochiele din districtul seu de schilinzi ingrijiri si gratie a Pr. S. Salle era Pr. S. Sa. Dl. Episcopu l-au assigurat despre consideratiunea ce o va ave totdeauna pentru parochiele acestui district. Apoi conductul au plecatu la st. beserică unde s'a facutu litania si cuventarea pastorală. Terminandu-se cultul divinu au urmatu visitarea scolei si a casei parochiale unde s'au luat „protocollul visitatii canonice pentru comună Gittinu.” Pentru biblioteca scolei au donatui Pr. S. Sa. si aici unu opu pedagogic. Eppulu petrecutu noptea in ospitala casa a Duii Dr. Ios. Fitz.

Marti deminetia in 12 Opt petrecutu de numerosii sei adoratori Pr. S. Sa. ai trectu de aici la Secasii in pro- opiatul Bogosici, spre a-si continua calatorii apostolica, lassandu in tote comunei protopopiatului Oravitei una suveniră dulce si nestersa, care se va povestii in una lunga serie de anni. Cuse-lu Ddieu pre Pr. S. S. la multi anni intru bucuria nostra si binele diecesei Logosului, increduile intelectei si parintescii lui guvernare.

Un martore ocular.

Bucovina. Precandu judano-nemti serbau la 4. oct. a. c. aniversari a centenaria a annessarii Bucovinei la Austria si toto-data inaugurarea noua universitatii d'in Cernauti, Romanii din Romania si mai alessu cei de presiunile Milcovicii serbau in dolju memorie a marului principă Grigoriu Ghica care cadiu victimă patriotismului seu uccis fiindu de tramisii Sultanului pentru că avusse inimă d'a protestă in contra rumperei Bucovinei de la Moldova. — Diu'a eea nefasta, in care judano-nemti insultara sentinile cele mai delicate alii filiorum Romaniei, nu s'au potutu serbi din partea acestor-a cu mai multe denumite decât cu glorificarea martirului principă spre a-i sapă adancu memoria in inimile generatiunii presinti si succrescente. Diu'arie d'in Romani totu au fostu pline de resunetele sentinile mintelor generali, neci chiaru guvernamentală „Press'a” nu s'au potutu subtrage de sub pressiunea opinionei publice. — Nu potem reveni mai pe largu a supr'a detalielelor acellei mari serbatori de doliu, vomu publica in se, intr'unul d'in nri viitori sublimi poesia ce sub pseudonimulu Stefan Molna o scrisesse, precum numai d'in sulu scie că se serie laureatulu poet Vas. Alessandri, inspiratul de marii serbatori.

Alte noutati d'in Bucovina impartesim dupa diariul „Osten” din Viena, care findu bine servitul cu corespondintie originală, in fia-sce care nr. allu său publica scris interessant, d'in aceea teritoriora romana — Asă relativ la missiunea universitatii d'in Cernauti, despre care se scrisesse atât-a articolii bombasticii in diariile nemtice, dice, că d'in intregu Orientul si tările vecinate numai două capete de judani din Moldova se iofaciștă spre a se adapă din cultură nemticea si spre a se cără cu cofa cătra Orient. — D'in populatiunea indigenă a tărri se immatriclară numai 10 romani si 16 ruteni cei la studenți inscriși sunt 15 nemti si 33 judei.

Daca guvernul Austriei iubescce romanii Bucovineni si doresc cultură lor, trebuie să înzestreze universitatea cu carac-

Continuare pre pag. 205.

